K R O N I K A O B C E S O B I Ň O V A.

Od nejstarších dob.

V nejdávnějších dobách bylo území,na němž se obec Sobiňov nachází patrně většinou porostlé lesy.Patřily k souvislému pohraničnímu hvozdu na pomezí Čech a Moravy,jejž nebylo dovoleno mýtiti z důvodů obranných.Teprve v dobách pozdějších s postupem kolonisace byl les mýcen.Názvy některých tratí poukazují na les ještě v dobách ne příliš dávných, na př. " V pasekách " /východně od Hlíny /.Také při různých vykopávkách bývá naraženo na kmeny stromů, na př.v roce 1913 při opravě železničního mostu v " Dolečku " při kopání studně bylo naraženo na kmen značné tloušťky.Doubravka rozlévala se zde a tvořila četné zátočiny,jezírka a močály.Název " Kančí studeň " svědčí o tom,že zde žila černá zvěř.

V dobách,kdy ve středu Čech a na jihu Moravy rozvíjel se již rušný život,zůstávaly naše kraje stále ještě nezalidněny.První souvislou kolonisaci nemůžeme klásti dříve než do poloviny 10. století.

Neudörfl uvádí ve své knize " Okres chotěbořský " nálezy kamenných zbraní z fyllitu a mramoru,vrtaných a částečně hlazených,mezi jinými obcemi též u Sopot a vyvozuje z toho důvody pro obydlenost krajiny,

Horák ve spise " Cesta Liběcká " uvádí také nálezy kamenných mlatů a seker u Sopot,ale má to pouze za důkaz,že tudy lidé chodili,nikoliv,že zde bydleli.Uvedené předměty poukazovaly by na dobu novokamennou.Nejbližší známé souvislé sídliště z konce doby novokamenné je Hrádek čáslavský.Mohly by tedy býti tyto nálezy v souvislosti s tehdejším osídlením.Důkazem stálého sídliště samy však býti nemohou., snad přechodného sídliště,snad jen zastávky tehdejšího člověka.

Podle nálezů z dob římských a markomanských u Rochňovce/nyní v zámku chotěbořském / jest totiž jisto,že touto krajinou procházela již v těchto dobách obchodní stezka.Při tehdejším spádu obchodu k říši římské byla patrně čile frekventována.

Podle Horáka procházela od Ždírce ke strážnímu železničnímu domku, odtud pak po úpatí opučitého návrší k Huti a dále mezi Sobiňovem a Strání k Sopotům a Bílku.

Frekvence na této stezce byla zajisté podle vývoje dějinných událostí různá. Po úpadku říše západořímské r. 476, kdy dosti vyvinuté poměry obchodní a hospodářské poklesly zase náhle k primitivním formám, zajisté obchodní ruch na ní vázl. Měla-li při přeskupování lidstva za stěhování národů při své úzkosti a malé schůdnosti jaký význam, těžko říci.

Za kolonisace slovanské bylo Čáslavsko osídleno kmenem Zličanů / Palacký /. Z první doby slovanské až do počátku 10. století, kdy žili Slované dle svého zřízení kmenového, nenacházíme žádných známek kolonisace.

V době říše Sámovy a Velkomoravské zasahovalk do Čech mocně vliv východu. Tenkráte šel obchod čile z Východních Čech cestami na Moravu vedoucími k řece Dyji přes Znojmo, Brno a Velehrad. Důkazem toho jsou hradiště zřizovaná podél cesty / Libické. Lichtnické, Spytické/ dle Horáka. Stezka v té době byla zajisté častěji používána.

Na počátku 10. století, kdy v Čechách počal se uplatňovati ve všech složkách národního života vliv říše německé ze západu a za panství maďarského na Moravě, nemůžeme zajisté předpokládati čilejší obchodní styky po cestě Liběcké. Horák vyslovuje názor, že je možno, že upadla na určitý čas v zapomenutí.

Kolonisace území obce Sobiňova nedálase najednou. Jednotlivé části, jak už jména jejich ukazují, vznikaly v různých dobách zcela odděleně a z různých pohnutek. Pokud nám velmi řídké prameny dovolují činiti nějaké závěry, můžeme rozeznávati trojí druh kolonisace území naší obce.

1/ Kolonisace strážci pomezního hvozdu a stezky. Tato byla patrně nejprvnější. Tchoto původu jsou patrně Markvartice a ponekud později i tvrz Sobiňovská.

2/ Kolonisace rolnická po zrušení pomezního hvozdu. Na tu poukazují jména Sobiňov a Zvolanov a přivlastňovací koncovnou -ov a také patrně Markvartice podle křestního jména tehdy častého, Markvart. U Markvartic jednalo by se o osídlení předpokládané strážní stanice.

K R O N I K A O B C E S O B I Ň O V A od nejstarších dob.

Pokračování první.

Kolonisace strážci hranic,

Podle Palackého byla celá země v nejstarší době slovanské rozdělena na župy či kraje. V každé župě byl hrad společně krajským lidem vybudovaný a udržovaný. Do hradu utíkal se lid v době nebezpečí a v době pohanské byl sídlem modloslužby. Na hradě sídlil dědičný župan.

Pro toto zřízení má Palacký doklad již z polovice 10. století. Zřízení toto potrvalo v podstatě s určitými změnami až do století 14. / do vlády Karla I./, kdy bylo nahrazeno zřízením feudálním. Tato změna nestala se však najednou. Dle Hermen. Jirečka můžeme rozeznávati dvě období. V prvém období, které trvalo až do poloviny 10. století, zůstává při starém slovanském zřízení, kraj jest ovládán dědičným županem. Vesnice v té době byly malé a jména jejich končí většinou na ici neb i, na příklad Spytic, Chedrbi. Teprve ve 13. století mění se na Spytice, Chedrby. V pohraničních krajích Čáslavska se tato jména nevyskytují. Původní slovanská kolonisace se vyhýbala místům močálovitým a horatým jako byla tato. Na našem území se sice vyskytuje jméno Markvatice. Ale to je patrně odvozeno od křestního jména Markvart a takové jména / od křestních odvozená / vznikala později.

Ve druhém období od poloviny 10. století za Boleslavů stávají se kraje okresy politickými, spravovanými úředníky velikého knížete, později královskými. Obecné jmění žup, tedy i pohraniční hvozdy, přešlo do rukou knížecích. V této době počaly také svou úlohu pomezní hrady, zřízené u cest aneb tam, kde sice cesty nebylo, ale snadnější přechod. Kde hradu u přechodu při hranicích nebylo, tam zřízena aspoň pohraniční stráž. Stráže ovšem zřizovány také později, některé až ve 13. století. Soustavu stráží dovršil Břetislav I., který roku 1046 obnovil na pomezí českém i moravském dávný řád krajištní, jímž obyvatelé k ochraně pomezí po způsobu vojenském organisovaní byli povinni. Těmto dobře ozbrojeným střážcům kázal hranice a cesty zemské stříci, podle cest na příhodných

místech i hradby / okopy z navezené hlíny / zřizovati buď na počátku u hranic nebo uprostřed lesa. Kdyby se blížil nepřítel , měli jej zákopy a zásekami zdržovati a znameními ohně s výšin upozorniti další kraj na blížící se nebezpečí. Jiná povinnost jejich byla udržovati stezky zemské, chrániti kupce s náklady tudy se berouc a doprovázeti je. Za tyto služby byly zproštěni všech dávek a robot zemských a od panovníků, majetníků pomezního hvozdu, bylo jim uděleno právo bráti užitky z celé krajiny pohraniční s tou jedině výhradou,že budou lesů šetřiti, nebudou jich mítiti, ani z nich polí dělati. / Dle Půži /.

Až do 13. století / dle Horáka / nesměl se pohraniční les mítiti, ani osady v něm zakládati, rovněž nebylo dovoleno prokleštovati nebo prosekávati nové cesty hvozdem a zákona velmi svědomitě šetřeno.

Že v našich krajinách byla stráž o tom svědčí listina ze 12. století / Erben, Regesta diplomatica I., 109 /,v níž se praví : "..... les,který se mezi župou čáslavskou a brněnskou rozkládal, ve kterém žili lidé všeobecně " stráž " řečení,kteří byli povinni ostříhati jistě stezky /libické/ aby po ní bez zvláštního povolení knížete nikdo nesměl ani do české země, vcházeti ani z ní vycházeti tak, aby oddáni jsouce této službě od žádného knížete nebyli povoláni ke službě při stavění hradů nebo k hotovosti zemské. / dle Půži /.

Zřejmě mluví se v této listině o strážných, kteří zde žili, byla tedy tato stráž založena dříve snad Břetislavem v polovici století 11. nebo dokonce v polovici století 10. Boleslavem, a práva těchto lidí se zde jen potvrzují.

Území východních Čech patřilo knížatům zlickým Slavníkovcům,kteří vlastníce téměř dvě pětiny Čech, nejdéle vzdorovali sjednocovací činnosti Přemyslovců. Vyvražděni byli Boleslavem II teprve roku 995. Zdá se tedy,že teprve Břetislav I. mohl toto území organisovati.Třebaže za velikého rozsahu říše na východ za Boleslavů, bylo zajisté zapotřebí dobrých obchodních stezek na východ vedoucích.

Hora

K R O N I K A O B C E S O B I Ň O V A od nejstarších

Pokračování druhé.

Kolonisace strážci hranic.

Horák zaznamenává pověst,že muž jménem Ljubjat usadil se s rodinou a čeledí svou nejspíše v lol neb 11. století na pokraji pohraničního hvozdu a prosekal stezku ke Žďáru. Od slova Ljubjat odvozuje se pak jméno Libice,což ze stanoviska jazykovědného by bylo správné. Poukazuje pak na Hradiště u Libice a na Homoli a domnívá se,že to byly stážní stA/NICE,z nichž se dávalo návěstí směrem k Čáslavi.

Takové pověsti musíme bráti někdy jako projev lidové poesie. Přece však jeden závěr můžeme učiniti. Že v lidu uchovalo se matné povědomí o střežení hranic, třebaže pravému účelu už nemohl rozuměti.

O jménech Markvatice,Zvolanov udržuje se zde jiná pověst.Na Markvaticích bydleli prý rytíři,kteří měli za úkol střežiti okolní krajinu. V době nebezpečí dali znamení hlásnému,který bydlel na Zvolanově a ten svolával lid z přilehlé vsi do zbraně - odtud prý Zvolanov.

Ze stanoviska jazykozpytného musíme ovšem míti za to,že jméno Markvatice jako všechna jména podobná,vzniklo od křestního jména Markvart, kdysi v Čechách velmi hojného. Velmi mocný a rozvětvený rod se nazýval Markvartici. Potomci Markvartovi byli Markvartici a pro jméno osady počalo se časem / od 13. stol./ používati 4. pádu - Markvartice. Jména Sobiňov a Zvolanov poukazují na původ přivlastňovací jako všechna s koncovkou ov a in. Od vlastního jména Soběn byl přivlastňovací tvar Soběnov dvor na př. Z toho časem zbylo pouze Soběnov, když význam přivlastňovací vymizel. / Podobně vznikla v okolí jména Kohoutov,Slavětín -Slavatin/.Takovým způsobem vznikla jména od 2. pol. 12. století.

Z předchozích úvah vyplývá,že o kolonisaci území strážci pohraniční stezky nemáme určitých zpráv,že však ji můžeme zcela určitě předpokládati snad v polovině 10. stol., spíše však v polovině stol. 11.,-s určitostí však již ve století 12. můžeme souditi na stálou stráž. Podle polohy jsme nuceni umísťovati ji na Markvatice.

O nich je také nejdřívější písemná zpráva. Jan z Polné dává totiž r-.1252 řádu Německých rytířů část lesa od Markvatic na jih.

Na Homoli je malé návrší, Homůlka říká se .Často se mi zdálo, že toto návrší nesouhlasí s rázem okolní krajiny, že tu musela zasáhnouti ruka lidskáSnad zbytek starých náspů? Tamější rolníci však tvrdí, že Homůlka je opučitá skála.

O tvrzi Sobiňovské se nechá s určitostí říci, že již stála teprve ve 14. stol. Horák také klade její vznik až do stol. 13./Tehdy za vpádu Tatarů r. 1241 byly opevňovány hranice moravské, ovšem určité souvislosti zde není/. Že složila ke střežení stezky je podle její polohy velmi pravděpodobné. Byla patrně ~~se~~ ze dřeva. Před světovou válkou dali zde kopati p. učitel Procházka a p. Frant. Dymáček ze Zvolanova. Kopali na severní straně hradiště. Nalezli však jen několik otesaných kamenů.

Tato předpokládaná kolonisace byla později, když byl pohraniční les mýcen vystřídána novou kolonisací a splynula s ní.

K o l o n i s a c e h o r n i c k á.

Vznik částí obce Sobiňova, zvaných Sopoty a Nová Ves, jejíž západní části říká se všeobecně Stráň a východní Huť, jest v souvislosti s těžením rud ve zdejší krajině. Sopoty byly založeny patrně horníky, kteří zde dobývali rudy stříbrné, Huť, jak jméno dokazuje, založili hutníci, kteří zde tavili rudu železnou. V zápisech ze stol. 18. nacházíme ještě pojmenování Železné Hutě. Též strusky, jimiž je náves pokryta, jsou toho svědkem. Dobývalo-li se zde rudy, není možno ~~říditzní~~ říci, známek dolování zde není.

Sopoty, Huť i Stráň leží pod jižním svahem opučitého pásu, který provází Doubravku po celém téměř jejím toku. Až v tato místa zasahuje od Jihlavy přes Německý Brod a Přibyslav rulové pásmo s vyvřelou místy žulou a rudnými žilami. Od dávných dob daleko do novověku obyvatelstvo tohoto kraje zabývalo se těžením a zpracováním rud stříbrných a železných. Po celém kraji najdeme ve zbořených hrázích a haldách strusek četné toho doklady. Ve 12. a 13. století bylo dosaženo vrcholu. V té době byly v Přibyslavi zřízeny královské horní úřady i horní soud, jemuž patrně i horníci naší obce podléhali. Pozůstatky zachovaly se do pozdějšího věku, privilegiích a výsadách hamernických.